

Dünýä edebiýatyndan haýsy kitaplary okamaly?

Category:

Edebi

makalalar, Ertekiler, Goşgular, Hekaýalar, Kitapcy, Oýlanmalar, Poemalar, Powestler, Romanlar

написано kitapcy | 24 январа, 2025

Dünýä edebiýatyndan haýsy kitaplary okamaly? DÜNYÄ EDEBIÝATYNDAN HAÝSY KITAPLARY OKAMALY?

Hakyky bilimiň nepkeşlik bilen hiç hili galtaşygy ýok: onuň belent manysy kämillige ymtylmakdyr. Bilim bize ömrümize aň ýetirmäge, geçmişiň syrlaryny açmaga hem geljegimize batyrgaý nazar aýlamaga kömek edýär.

Şol hili bilime alyp barýan ýollaryň arasynda iň möhümleriniň biri – bütindünýä edebiýatyny öwrenmekdir. Bu ýol soňsuz bolup, ony ahyryna çenli geçmek häzire çenli hiç kime başartmandyr. Bütün adamzadyň döreden edebiýaty hakynda-ha gürrüňem ýok, hatda, iň bolmanda, bir halkyň edebiýatyny-da doly okap çykmak mümkin däl, oňa derek her gezek bir ajaýyp şahyryň ýa-da akyldaryň eserini okap, onuň özenine aralaşmak bize lezzet hem şatlyk berýär. Ol – öli bilim däl-de, janly kabul etme hem düşünmedir. Bu meselede biziň näme okanymyz hem näçeräk zat öwrenenimiz däl-de, boş wagtyňy manyly geçirer ýaly öz göwün islegiňe laýyk gelýän beýik eserleri saýlamagy başarmak möhümdir. Şeýdip bilenler, adam aklynyň giňligine, çuňlugyna, ynsanyýetiň durmuşyna hem ýürek urgusyna düşünmäge ukyplydyr. Biziň bütün ýaşaýşymyzyň, iň bolmanda, ruhy durmuşymyzyň manysy şundan ybaratdyr.

Okamak – göwün açmak üçin güýmenje bolman, tersine, bizi oýlanmaga itermelidir, durmuşyň nogsanlyklaryndan ünsümizi sowmaly däldir, kalbymyzy hoş owaz bilen meýmiretmän, belent hem asylly idealar ugrunda göreşmegimize ýardam bermelidir.

Bütindünýä edebiýatynyň eserlerini her kim özüçe saýlaýar. Ol diňe bir okyjynyň bu asylly maksada näçe wagtynydyr serişdesini sarp edip biljegine däl-de, başga-da köpsanly

şertlere bagly. Hormatlaýan filosofy Platon, söýgüli şahyram Gomer bolan okyjy hemişe şol ikisini edebiýatda nusgalyk saýar. Ol hemme kişä şol ikisiniň mysalynda baha berer. Edil şonuň ýaly, beýleki okyjylar başga birlerini ideal hasaplarlar.

Herneneň bilimli diýilýän okyjynyňam bilýän dilleriniň sany sähelçeden aňry geçmeýär. Şonuň üçinem, dürli döwürlerde dürli dillerde döredilen ajaýyp eserleriň örän ujypsyz böleginiň başga dillere geçirilýäni sebäpli, olaram şol nusgalyk kitaplary okamakdan binesip galýarlar. Poeziýa eserleriniň naýbaşy nusgalaryny-ha başga bir dile terjime etmek asla mümkinem däl. Şol hili lirika şahyry döreden halkyň däl-de, onuň öz gaýtalap bolmajak, diňe özüne mahsus dili bilen bagly bolany üçin, bolşy ýaly başga dile geçirip bolmajagy köre hasa zat. Şeýle-de bolsa, başga halklaryň dillerinden, hatda öli dillerdenem edilen ummasyz köp mukdarda gowy terjimeleriň bardygy üçin, biz özümüzizi bagtyýar saýmaly.

Okyjy özünüň bütindünýä edebiýatyna bolan gatnaşygynda haýsydyr bir önünden gelýän berk ülnä ýa-da meýilnama eýermeli däldir. Ol gatnaşyk borç däl-de, söýgi esasynda bolmalydyr. Ol ýa-da beýleki eseri olaryň diňe naýbaşy kitaplar diýlip ykrar edileni üçin biz özüňe zor salyp okajak bolmak akylsyzlykdan nyşandyr. Goý, her kim öz okasy gelip, ýüregi atygsaýan eserini okasyn! Bir adam entek okuwçy döwründen başlap poeziýany söýýär, başga biri taryhy ýa-da öz iliniň rowaýatlaryny halaýar, üçünji biri bolsa halk aýdymalarynyň aşygy we ş.m. Bilime alyp barýan ýollaryň sany-sajagy ýok. Okuwçy döwründe okamak maslahat berilýän sadaja kitaplardyr kalendarlardan başlap, Şekspire, Gyotä ýa-da Dantä geçip gitmegem geň däl. Haýsydyr bir öwülýän kitaby okamaga synanşyp, onam almasaň, has dogrusy, özenine aralaşyp bilmeşen, wagty-sagady gelýänçä bir gyrada goýaýmagyňam hiç hili aýby ýok. Şoňa görä-de, çagalarydyr yetginjekleri olaryň aňrysy almaýan, entek düşüňip bilmejek kitaplaryny mejbur edip okatjak bolmak oňyn netije bermez. Beýtmegiň olarda şol ajaýyp kitaplara, iň ýamanam, okamaga ömürlük ýigrenç döretmegi mümkin.

Bütindünyä edebiýatynyň şalygynyň gapysy hemmeler üçin açyk. Goý, ol ýerdäki kitaplaryň çakdanaşa köplügi hiç kimiň howuny basmasyn. Gep sanda däl-de, hilde. Bütün ömründe bary-ýogy birnäçe kitap okabam, hakyky okyjy derejesine ýetýänler bar. Käbirlerini bolsa kitap baryny okap, ähli zat barada kem-käsleýin düşünjesi baram bolsa, hakyky okyjy diýip atlandyrmak mümkin däl. Hakyky bilim adamyň häsiýetine hem başarnyklaryna baglylykda, okan zatlaryňy änigine-şanigine çenli özleşdirmek, aň süzgüjinden geçirmek bilen bagly. Söýgüsiz okuw, yzzatsyz hem ýürek mähri siňdirilmedik aň-bilim paýhasyň garşysyna edilen iň agyr günäleriň hataryna girýär.

Gepiň gysgasy, ylmy maksady, meseläni gutarnykly çözerin diýen pikiri öz öňümde goýman, diňe öz şahsy durmuş hem okyjylyk tejribäme daýanyp, men bu makalamda bütindünyä edebiýatynyň ideal kitaphanasyny taslamaga çalyşdym. Ilki bilen, kitaplara nähili çemeleşmelidigi barada birnäçe amaly maslahat bermekçi. Kitabyň ölmez-ýitmez dünýäsine aralaşyp, özüni onda azda-kände erkin duýup ugran adam diňe bir kitapdaky zatlar däl-de, eýsem, onuň özi bilen başgaça gatnaşyga geçip ugraýar. Onda kitaplary ýeke bir okamak bilen çäklenmän, olary satyn almak höwesini ýüze çykýar. Ýeterlik tejribe toplan köne kitap söýüji hem uly hususy kitaphananyň eýesi bolanym sebäpli kitaplary satyn almagyň diňe bir olary satýanlardyr ýazyjylary eklemek üçin däligine ünsi çekesim gelýär. Kitap toplamak işiniňem olary okamakdan tapawutlylykda, öz şatlygy hem etikasy bar.

Hususy kitaphana edinesiňiz gelýäni çynyňyz bolsa, nazaryňyz diňe gowy neşirlerde bolsun. Meniň “gowy neşirler” diýýänim – aşa bezegli gymmat kitaplary däl-de, neşirçiler tarapyndan yhlas siňdirilip çykarylan hem adam aňynyň döreden gowy nusgalary bolmaly.

Bütindünyä edebiýatynyň kitaphanasyny düzmek işine girişen badymyza, öňi bilen, biziň öňümüzde adamzat ruhunyň taryhynyň umumy kanuny keserýär: ýagny, iň gadymy kitaplary juda haýal könelýär. Munuň tersine, edil häzir moda giren özüneçekiji kitaplaryň ertir zibilhana zyňylmagy ähtimal. Şu gün täze hem täsin görünýän eserler birigün unudylyp bilner. Üstünden asyrlar aşyp, adamlaryň aňyna mäkäm ornan kitaplary geljekde-de

gereklener.

Adamzat ruhunyň iň gadymy hem sarpa goýulýan ýadygärlikleri bolan keramatly ýazgylardyr hekaýatlardan başlalyň. Hemmämize belli bolan Injiliň gapdalynda men kitaphanamyň tekjesine gadymy hindileriň dini-filosofik pähimleriniň “Upaniṣad” atlandyrylýan bölegini, “Bhagawadgitany”, Buddanyň wagyz-nesihatlarynyň saýlama böleklerini, Wawilonyň bize sowgat beren “Gilgameş” eposyny goýardym. Gadymy Hytaýdan Konfusiniň söhbetlerini, Lao Szynyň “Dao de szin” kitabyny hem Çžuan Szynyň ajaýyp hekaýatlaryny, şeýle hem olaryň nusgawy lirikasyny saýlasa bolar.

Gündogaryň has soňkurak döwürde döredilen eserlerinden “Müň bir gije” atlandyrylýan ertekiler ýyggyndysyny goşmasak, kitaphanamyzyň garyp görünjegi ikuçsyz. Dünýäniň ähli halklary erteki baryny döredenem bolsa, ol kitabyň berýän soňsuz lezzetine taý gelip biljegi ýok. Soňra onuň üstüni Grimm doganlarynyň toplan nemes halk ertekileri bilen doldursa bolar. Şol kitaphanamyzda pars lirikasynyň antologiýasynyň bolmagy-da örän zerur. Hafyzdyr Omar Haýýam köprük terjime edilenem bolsa, nemes dilinde şeýle antologiýanyň ýokdugy gynandyrýar.

Ýewropa edebiýatyna geçeliň. Ajaýyp antik poeziýanyň baýlygyndan biz, öňi bilen, Gomeriň “Iliada” hem “Odisseýa” poemalaryny, Eshiliň, Sofoklyň, Ýewripidiň tragediýalaryny saýlamaly bolarys. 4000 sany şahyrana eseri özünde jemlän gadymy ýyggyndy bolan “Palatin antologiýasyny-da” şolaryň hataryna goşmak mümkin. Gadymy grek filosoflarynyň eserlerini toplamaga girişmegimiz biziň lapymyzy keç eder. Elladanyň akyldarlaryndan iň täsirlişi hem ajaýyby bolan Sokratyň parasatly pikirlerini biz başga danalaryň, öňi bilen, Platondyr Ksenofontyň eserleriniň içinden gözlemeli bolarys. Şonuň üçinem, filosoflardan sowlup geçmek islänimizde-de, biz Aristofanyň komediýalaryna, Plutarhyň gahrymançylykly terjimehallaryna, Lukianyň satirasyna göz ýumup bilmeris. Kitaphanamyza ýetmeýän örän zerur kitap, olam – Gresiyanyň gahrymanlarydyr hudaýlary hakyndaky mifleriň ýyggyndysy. Şeýle kitaplar känem bolsa, olaryň içinden Gustaw Şwabyň “Nusgawy

gadymyýetiň hekaýatlaryny” saýlalyň.

Rimliler barada aýdylanda, men hemişe olaryň taryhçylaryny şahyrlaryndan öňde goýýaryn. Şeýle-de bolsa, Gorasini, Wergilini, Owidini, Tasiti, Swetonini, Petroniniň “Satirikonyňy” hem Apuleýiň “Altyn eşegini” saýlamak artykmaçlyk etmez.

Orta asyrlaryň ruhy dünýäsi ýaňy-ýaňylara çenlem “tümlük” atlandyrylýardy. Orta asyr latyn awtorlarynyň eserlerinden biziň döwrümize gelip ýeteni onçakly köp däl. Şolaryň arasynda Paul fon Winterfeldiň “latyn orta asyryndaky nemes şahyrlary” atly ajaýyp işi saýlanýar. Ol kitaphanamyzda hormatly orunlaryň birine mynasyp. Danteniň “Ýlahy komediýasyny-da” ondan peslär ýaly däl. Orta asyr ruhunyň belentligini, ýagny, onuň çürbaşyny özünde jemleýän bu eseri italiýalylaryň özleridir filolog alymlardan başga çynlakaý okaýanlar köp däl. Ýöne ol biziň medeniýetimiziň özenine çuňňur täsirini ýetirmegini dowam etdirýär. Ol – müň ýylda biri döreýän beýik kitaplaryň biridir.

Köne italýan edebiýatynyň naýbaşy nusgalarynyň birem Bokkaççonyň “Dekameron” eseridir. Soňky geçen üç asyryň dowamynda bu esere öýkünilip köpsanly nowellalar ýyggyndylary döredilenem bolsa, olaryň hiç birem adyny agzan kitabymyzyň derejesine ýetip bilmedi. Şeýle-de bolsa, olardan birine – Paul Ernet tarapyndan düzülen köne italýan nowellalarynyň ýyggyndysyna kitaphanamyzda orun beräýsek, kem bolmaz. Renessansyň (Täzeden döreýiş döwrüniň) görnükli wekillerinden Aristonyň “Gazaply Roland” eserini, Petrarkanyň sonetlerini, Mikelanjelonyň goşgularyny, Benwenuto Çellininiň terjimehalyny, Goldoniniň iki-üç sany komediýasyny, Gossiniň pýesa-ertekilerini, XIX asyryň awtorlaryndan Leopardiniň, Karduççiniň ajaýyp lirikasyny hem kitaphanamyzda ýerleşdirsek, ýerine düşer.

Orta asyrlarda döredilip бүтін Ýewropa ýaýran gahrymançylykly hekaýalardan biri bolan “Nemes halk kitaplaryndanam”, “Nibelunglar hakynda aýdym”, “Kudrun” eposlaryndanam sowlup geçmek bolmaz. Walter fon der Fogelweýdiň goşgularyny, Gotfrid Strasburgskiniň “Tristan”, Wolfram fom Eşenbahyň “Parsifal”

eserlerini-de şolaryň hataryna goşasym gelýär.

Şol döwrüň fransuz edebiýatyndan Fransua Wiýonyň goşgulary-da, Monteniň eserleri-de, Rableniň “Gargantýua hem Pantagrýuel”, Paskalyň “Oýlanmalarydyr” “Çet ýerli kişä hatlary-da”, Komeliň “Sida”, “Gorasiýa”, Rasiniň “Fedra”, “Ataliýa”, “Berenika” tragediýalary-da, Molýeriň komediýalary-da, Lafonteniň basnýalary-da, Fanelonyň “Telemahy-da”, Wolteriň “Kandida”, “Zadigo” powestleri-de, Bumarşeniň “Figoronyň öýlenişi” komediýasy-da, Russonyň “Toba” eseri-de, Lesažyň “Žil Blaz” romany-da öňde atlary tutulan eserler bilen bir hatarda durmaga mynasyp.

Bulardan soňra ajaýyp fransuz romanlary başlanýar. Olar – ýüzlerçe. Ýöne biz şolaryň arasyndan özboluşly hem gaýtalanmajak eserleriň birnäçesiniň atlaryny agzamak bilen çäkleneris. Stendalyň “Gyzyl hem gara”, “Parma mesgeni”, Bodleriň “Şeriň gülleri”, Gotýeniň, Mýurženiň eserleri, Balzagyň “Gorio ata”, “Ýewgeniýa Grande”, “Şagren derisi”, “Otuz ýaşly zenan” romanlary, Merimäniň nowellalary, Floberiň “Bowari hanym”, “Duýgulary terbiýelemek”, Zolýanyň “Duzak”, “Abbat Mureniň günäsi” eserlerini, Mopassanyň nowellalaryny, Werleniň goşgularyny agzamak bolar.

Iňlis edebiýaty bilen tanyşlygy Çoseriň “Kenterberiý hekaýalaryndan” başlamakçy. Ol ilkinji hakyky iňlis şahyry. Onuň bilen bir hatarda bölekleyin däl-de, tutuşlygyna Şekspiri goýmak mümkin. Biziň halypalarymyz Miltonyň “Ýitirilen jennetiniň” näçe diýseň öwgüsini ýetirýärdiler. Ýöne biziň aramyzda şol eseri okan barmy? Ýokdur! Şonuň üçinem, adalatyň tersine gidýänem bolsak, ondan sowlup geçesimiz gelýär. Çesterfildiň “Ogluma hatlary” edep-terbiýeçilik babatda alanyňda onçakly göwnemakul dälem bolsa, özüm-ä şony kitaphanamyza goşmagyň tarapdary. Adamzada “Gulliweriň syýahatyny” sowgat beren irlandiýaly beýik ýazyjy Swiftiň mümkin bolan ähli eserini almak gerek. Daniel Defonyň köp sanly eserleriniň arasynda biz üçin iň ähmiýetlileri “Robinzon Kruzo” hem “Moll Flandersiň taryhy” atly kitaplarydyr. Iňlis nusgawy romanlarynyň uzyn sanawy şondan gözbaş alyp gaýdýar. Mümkinçilige görä, Fildingiň, Smollettiň, Sterniň eserlerine

orun berilmegide kitaphanamyzyň peýdasyna bolar. Lirikanyň naýbaşy nusgalaryny döreden Şelli bilen Kitsi-de gözden salmaly däl. Baýron barada aýdylanda, oňa her näçe hormat goýýan-da bolsam, бүтін дөредижiliginden diňe “Çaýld Garoldyň zyýaraty” poemasyň almak bilen çäkleniläýse-de bolarmyka diýýäris. Uly hormatymyzdan nyşan hökmünde Walter Skottyň taryhy romanlarynyň birini, aýdaly, “Aýwengony” alsa bolar. De Kuinsiniň, Makoleýiň, Karleýliň, Tekkereýiň, Dikkensiň, Meredithiň, Oskar Ualdyň eserleriniňem iň gowularyndan birdir-ikidir alynsa maksada laýyk bolar.

Amerikan edebiýatyndan Edgar Ponuň hekaýalary bilen Uolt Uitmeniň goşgularynyň alynmagy ýeterlik bolsa gerek.

Ispan edebiýatyndan, öňi bilen, ähli döwürleriň haýran galdyryjy kitaby bolan Serwantesiň “Don Kihotyny” hem ýazyjynyň kämilliginiň gymmat bahaly nusgasy bolan nowellalaryny almak gerek.

XIX asyryň rus edebiýaty aýratyn baýdygy bilen tapawutlanýar. Şol edebiýatyň beýik nusgawy şahyry bolan Puşkin eserlerini başga dillere terjime etmek mümkin däl awtorlara degişli bolany üçin, sanawy Gogoldan başlalyň. Biziň kitaphanamyzda onuň “Öli janlarydyr” powestleri, Turgenewiň “Atalar we perzentler”, Gonçarowyň “Oblomow” romanlary girer. Lew Tolstoýyň belent ussatlyk bilen ýazylan “Uruş we parahatçylyk” (bu belki-de, rus romanlarynyň iň ajaýyby bolsa gerek) hem “Anna Krenina” eserlerine kitaphanamyzda aýratyn orun degişli. Ýöne onuň hekaýalaryny-da görmezlige salmaly dälmikä diýýän. Dostoýewskiniň “Doganlar Karmazowlary-da”, “Jenaýat we jezasy-da”, “Tentegi-de” sowlup geçer ýaly eserler däl.

Şeýlelikde, biz Hytaýdan tä Russiýa çenli dürli halklaryň edebiýatyna nazar aýladyk, gadymy döwürlerden tä biziň günlerimize çenli bolan aralyga ser salyp, ajaýyp eserleriň ençemesiniň atlaryny agzap geçdik. Şeýle-de bolsa, entek milli baýlygymyz bolan nemes edebiýaty barada indi söz açmakçy bolýarys. Bize 1500-nji ýyldan soňky edebiýata ünsümüzü jemläp, özüme iň ýakyn hem mynasyp görnen eserleri saýlamak gerek.

Nemes diline edilen hakyky nusgawy terjimeler san taýdan

alanyňda onçakly köp däl. Martin Lýuter tarapyndan biziň dilimize terjime edilen Injili şolaryň iň gowularynyň biri hökmünde agzamak mümkin. Halkymyz uzak wagtyň dowamynda bu beýik eser bilen şol terjime arkaly tanyşdy. Bu ajaýyp işinden başga-da kitaphanamyza onuň kiçi göwrümlü eserleriniňmi, stol başyndaky söhbetleriniňmi ýa-da halka ýüzlenmeleriniňmi çaklaňja tomlugy goşulsa, kem bolmazdy. Onuň gapdalyna A.Sileziusyň, G.Saksyň, Grimmelsgauzeniň, H.Reýteriň ile belli eserleriniň, şeýle-de, XVIII asyrda döredilen “Baron Mýunhauzeniň başdan geçirenleriniň” goşulmagy irki nemes edebiýaty barada belli bir derejede düşünje bererdi. Şeýlelikde, biz täze nemes edebiýatynyň bosagasyna geldik. Bu bölüme Lessingiň birnäçe tomunyň girizilmeginiň okyjylar üçin ullaňan şatlyk boljakdygy nygtap oturmanymyzda-da düşnükli. Onuň doly eserler toplumy berilmände-de, hatlaryndan nusgalaryň alynmagy welin zerur. Eýsem, Klopştoka nähili çemeleşmeli? Onuň odalarynyň iň gowularynyň antologiýamyza alynmagy ýeterlik. Biziň döwrümüzde unudylan Gerder barada aýdylanda, mesele çylşyrymlaşýar, şeýle-de bolsa, wagtal-wagtal onuň eserlerini okamak örän peýdaly.

Wilandyňam doly eserler toplumyny almagyň geregi ýok. Ýöne onuň “Oberonyň” welin hökman goşmaly. Mümkinçilige görä, “Abderitleriň taryhy” eseri-de alynaýsa, kem bolmazdy.

Gýotäniň dramalaryndan, makalalaryndan, synlarydyr başga-da käbir zatlaryndan ýüz öwüräýenimizde-de, onuň çeper eserleriniň dolulygyna alynmagy maksadalaýyk bolardy. Şol eserleriň gapdalında Ekkermanyň “Gýote bilen gürrüňler” kitaby, beýik şahyryň Şiller hem Şarlotta fon Şteýn bilen alyşan hatlary-da bolsa gowy.

Şiller barada aýdylanda, men eglşiğe gitmeli bolaryn. Biz onuň sungat baradaky ýazgylarydyr 1800-nji ýyllar töwereginde ýazan iň gowy goşgularynyň alynmagynyň tarapdary. Peterseniň “Şiller bilen gürrüňler” kitabynda goşmagy ünsden düşürmeli däl. Şol döwrüň ýazyjylaryndan Muzeusyň, Gippeliň, Morisiň, Zeýmäniň kitaplaryndanam käbirlerini alaýsaň bolman durjak däl welin, Mýusseniň ýa-da Wiktor Gýugonyň alynmadyk kitaphanasyna arka tarapdaky gapydan olarça-da ýoklary dannawsyz sokup

durmak gelşiksiz-dä.

XIX asyryň başlary Germaniýa üçin ruhy galkynyşyň iň hasylly döwri boldy. Şol döwrüň görnükli söz ussatlaryndan Žan Poluň, Gyolderliniň, Nowalisiň, Brentanonyň, Arnimiň, Tikiň, Gerresiň, Fridrih Şlegeliň, Fukeniň, Kleýstiň, Şamissonyň, Eýhendorfyň, Gofmanyň, Gaufyň, Ulandyň, Lenadyň, Drosteniň, Gebbeliň, Geýnäniň, Mýorikäniň, Ştifteriň iň ilhalar eserleri kitaphanamyzda öz orunlaryny eýelemäge mynasyp.

Şweýsariýa soňky ýüzýyllykda nemes edebiýatyna üç sany ajaýyp ýazyjyny – Gothelfi, Kelleri hem Meýeri berdi. Bularam sowlup geçip bolmajak awtorlar.

Elbetde, kitaphanamyzy toplanymyzda biz käbir hatalara ýol berdik. Ençeme gymmatly eserleri, käte bolsa geçmiş medeniýetiniň tutuş dünýäsini görmezlige saldyk. Mysal üçin, hany, Müsür? Näme üçin birnäçe müňýyllyklaryň dowamynda belent hem bütewi medeniýeti döreden halkyň edebiýaty biziň kitaphanamyzda orun almady? Munuň düýp sebäbi – Gadymy Müsüriň taryhyna, sungatyna bagyşlanan bezegli albomlar, suratly kitapçalar köp-de, bu ýurduň edebiýatyny bize ýakynlaşdyrýan kitaplara duş gelip bolanok. Meniň aňyma Müsüriň keşbi ol albomlardyr kitapçalar arkaly däl-de, söýgüli taryhçym Gerodotyň ýazgylary esasynda janlandy. Şeýle ýagdaýda-da ony ýatdan çykaryşymy diýsene! Meniň bu hatamy düzedip, Gerodota grekleriň arasynda hormatly orunlaryň birini bermeli.

Öz teklipe edýän “ideal” kitaphanamyň katalogyna göz gezdirenimde, onuň kem-käs ýetmezi nazaryma ilmän duranok. Şol hyýaly kitaphanamyzy menden başga bir ýaşy duruguşan kitaphon düzäýen bolanlygynda-da, häzirki durkundan onçakly üýtgär öýdemok.

Men kitaplara ýaş başymdan – juda ir höwrükdim. Hemme kişide bolşy ýaly, meniňem öz aýratyn sarpa goýýan, halaýan kitaplarymdyr awtorlarym bar. Özüm ol wagt geçdigiçe bir durkuny saklaman, özgerip, üýtgäp durýar. Şonuň üçinem, meniň öz hususy kitaphanam häzirki aňymyzda döredýän kitaphanamyza meňzeş däl. Bu makalamda men gysga görnüşde-de bolsa, bütindünýä edebiýatynyň her bir adamda şöhlelenişi, ol ýa-da beýleki tarapdan özüne çekip, onuň häsiýetini kemala getirişi

barada söz açmak isledim.

Häzirki döwürde kitaba goýulýan hormat, sarpa pese gaçdy. Has betere, ýaşlar oňa kembaha garaýarlar. Kitaby söýmek olar üçin gülkünç, wagt ýitireniňe degmeýän gerekmez zat ýaly görünýär. Ýaşlar üçin gysga hem gymmatly ömri kitap okamaga däl-de, warra-şarra şady-horramlyga sarp etmek has manyly ýaly görünýär. Nirede, nähili iş bilen meşgul bolanymyzda-da, biz her gün bir-iki sagadymyzy gadymy akyldarlardyr şahyrlaryň kitaplaryny okamaga sarp etmesek, hakyky durmuşa golaýlaşyp bilmeris.

Elbetde, aşa köp okamagyň daşyňy gurşan durmuşdan ünsüňi sowýan, ony ýoýup görkezýän ýagdaýlary-da bolýar. Ýöne beýle ahwalat kitaba söýginiň öňüne böwet bolardan ejizdir.

Meniň bütindünýä edebiýaty hakyndaky düşüňjämiň haçandyr bir wagt ogullaryma kemter, bir taraplaýyn bolup görünmegi ähtimaldyr. Ol meniň kitaphon atamdyr kakama-da şeýle görnüp biler. Muny bolaýmaly zat hökmünde kabul edip, özüňi pederleriňden akyllý saýjak bolmaly däl. Dogruçyllyga hem adalatlylyga ymtylmak diýseň ajaýyp zat. Ýöne biz şol ideallara ýetmegiň çakdanaşa kyndygyny ýatdan çykarmaly däldiris. Bütindünýä edebiýatynyň bu ujypsyz kitaphanasyny düzmekden biziň maksadymyz alym bolmakdan ýa-da aşa bilimlisiräp, tekepbirlik etmekden däl-de, ruhuň ybadathanasynyň özümize elýeterli bolan gapysyny gözläp tapmakdan ybarat. Goý, her kim kitaphonlyga özüne düşnükli hem gymmatly bolan zatlardan başlasyn. Sözüň manysyndaky okyjylyga gazet makalalarydyr ömri jyzlanyňky ýaly telli-pelli ýazylan tötänleýin kitaplary däl-de, diňe naýbaşy kitaplary okamak arkaly ýetmek mümkin. Olara-da dogry hem doly düşünmek üçin çynlakaý tagalla gerek.

Şol oňat eserleri synaga sezewar etmezden öňürti özümiziň olaryň ýokary derejeli synagyndan geçmegimiz gerek.

German GESSE.

Terjime eden Kakabaý GURBANMYRADOW. Edebi makalalar